

Veel werknemers kunnen dit artikel niet lezen

Ardi Vleugels 1 mei 15:30

Werkgevers zien steeds meer werknemers die slecht lezen en schrijven en halen van alles uit de kast om die basisvaardigheden zelf bij te spijkeren. 'Vrijwel ieder bedrijf heeft veiligheidsinstructies, maar dan moeten alle werknemers die wel kunnen lezen.'

Laaggeletterdheid leidt tot een hoger ziekteverzuim, een slechtere gezondheid, stress, minder productiviteit en meer fouten. Taalproblemen zijn de oorzaak van 1 op de 10 zware ongelukken in de procesindustrie. Illustratie: Istock/FD Studio

In het kort

- Ook bedrijven merken dat de basisvaardigheden op het gebied van taal en rekenen achteruit gaan.
- Dat leidt tot problemen op de werkvloer, zoals bedrijfsongelukken of ziekteverzuim.
- Steeds meer bedrijven kloppen daarom aan voor hulp of zetten zelf taal- of rekenlessen op.

Of het FD dit 'stukje' wil schrijven zonder ingewikkelde woorden en lange zinnen. Dat verzoek deed Hans Esbach (63) tijdens zijn interview. Esbach kon zelf niet goed lezen, kreeg recent met hulp van zijn baas taallessen en is nu Taalambassadeur. Dat betekent dat hij mensen 'overhaalt' om ook scholing te zoeken.

Esbach heeft een punt: de kans bestaat dat veel Nederlanders boven de 16 jaar dit artikel niet goed kunnen lezen. Naar schatting 2,5 miljoen mensen zijn laaggeletterd, van wie zo'n 800.000 een betaalde baan hebben. Het merendeel is in Nederland geboren en hier naar school geweest. Oudere werknemers, zoals Esbach, maar óók jongeren.

Al jaren waarschuwt de Inspectie van het Onderwijs dat scholieren basisvaardigheden op het gebied van taal en rekenen onvoldoende beheersen. In 2018 bleek dat een kwart van de 15-jarigen teksten niet goed kon begrijpen. Dit schooljaar blijkt dat 29% (vmbo gemengde en theoretische leerweg) tot 87% (vmbo basis) van de vmbo'ers de ondergrens voor leesvaardigheid niet haalt. Dat geldt ook voor 12% van de havisten.

Bedrijfsrisico's

Wat de gevolgen zijn voor de loopbaan van die generaties is nog niet onderzocht. Maar volgens Geke van Velzen van Stichting Lezen en Schrijven staat vast dat er meer laaggeletterden de arbeidsmarkt op komen. 'Een schande', zegt ze. 'Goede basisvaardigheden zijn juist in deze kennisintensieve en digitale wereld een noodzaak.'

Oók als je met je handen werkt, benadrukt Van Velzen. Zo moesten chauffeurs bij afvalbewerkingsbedrijf Irado met een nieuw digitaal systeem werken dat meet of een ondergrondse container vol zit. 'Die kregen ineens een iPad in hun hand. Toen bleek dat ze het én eng vonden om

digitaal knopjes in te drukken én dat een deel niet goed kon lezen', zegt directeur André Hertog. Hij biedt zijn personeel taallessen aan en werkt met 'taalambassadeurs'.

Ambassadeurs zoals Esbach, die als plaagdierbestrijder werkte voor Hertog. Dat ging prima, tot hij logboeken moest invullen voor een certificering. Esbach: 'Mijn baas zei: jouw taal is belabberd. Ik wilde daar best wat aan doen, maar niet als een kleuter in een klas zitten.' Hertog vond een docent voor hem en nu is Esbach hem dankbaar. 'Mijn dochter kon ik nooit voorlezen toen ze klein was, maar laatst heb ik een boek voorgelezen op een school. Het zweet stond op m'n rug, maar de kinderen vonden het prachtig.'

Meer werkgevers zien de gevolgen van gebrekkige basisvaardigheden op de werkvloer, zeggen VNO-NCW en MKB Nederland. Reden voor de belangenorganisaties om eerder dit jaar middels een manifest het belang van goed (basis)onderwijs te onderstrepen. Werkgevers zien bijvoorbeeld meer personeel dat worstelt met het opstellen van een sollicitatiebrief of het lezen van roosters.

Dat leidt ook tot bedrijfsrisico's, blijkt uit onderzoek. Zo zijn taalproblemen de oorzaak van één op de tien zware ongelukken in de procesindustrie. Laaggeletterdheid leidt ook tot een hoger ziekteverzuim, een slechtere gezondheid, stress, minder productiviteit en meer fouten. En slechte basisvaardigheden kosten de maatschappij geld: volgens PwC 1,13 mrd per jaar.

En er is nóg een reden dat basisvaardigheden nadrukkelijker op de agenda van bedrijven staan. Door de arbeidskrachte werven die nu personeel met een grote afstand tot de werkvloer, voor wie scholing vereist is. Tegelijkertijd moeten ze investeren in huidige werknemers, zodat die blijven en doorgroeien. Van Velzen: 'Het gaat dan ook om mensen die niet uit zichzelf hun vinger opsteken wanneer er leeransen zijn en die nu hulp krijgen bij basisvaardigheden om bijvoorbeeld voorman te kunnen worden.'

Rol verandert

Werkgevers besteden onder de streep dus steeds meer tijd en geld aan taal- of rekenlessen, ziet Stichting Lezen en Schrijven. Meer dan honderd bedrijven meldden zich afgelopen jaar bij hen voor voorlichting of met een hulpvraag, nog los van samenwerkingen met uitzendbureaus als Carrière. Vanwege de belangstelling is er een site met tips aan bedrijven en tools gericht op ondernemers.

Maar gemiste basisvaardigheden zijn niet op te lossen met alleen een cursus, zegt Van Velzen. 'Je moet een-op-een in gesprek gaan. Mensen generen zich en verhullen lang dat ze slecht lezen. Dat haal je ook niet zomaar meer in.' Vaak komt dat pas aan het licht als ze bijvoorbeeld keer op keer zakken voor een veiligheidscertificaat, of niet de juiste papieren meenemen naar gesprekken.

Dat herkent Emine Turksever, HR-adviseur Opleidingen van schoonmaakbedrijf Gom. Zij hebben 7000 werknemers en een uitgebreid scholingsaanbod voor taal en digitale vaardigheden. 'Bij

anderstaligen is het vanzelfsprekend dat je hulp biedt als iemand de taal niet beheerst. Maar als je uit Nederland komt, of een startkwalificatie hebt, speelt schaamte.'

Schoonmaken is een praktisch vak, maar taal blijft belangrijk, zegt ze. 'Tussen collega's, naar het management en met klanten: communicatie is essentieel.' Gom zet naast scholing taalbuddies in en leidinggevenden zijn alert op problemen door laaggeletterdheid.

Rob Beij van BWorkz bezoekt namens gemeenten proactief bedrijven waar de kans bestaat dat ze met laaggeletterdheid te maken hebben. 'Die denken: dat speelt niet bij mij', zegt Beij. 'Soms blijkt dat toch en dan schrikt men. Zo zijn er in elk bedrijf veiligheidsinstructies, maar dan moeten alle werknemers die wel kunnen lezen.'

Recent trainde hij personeel van IJmond Werkt Groen, waar de helft moeite heeft met lezen en schrijven, schat coördinator opleiding Irina Vijn. 'Werkleiders merkten dat medewerkers naar hen toe kwamen met brieven van bijvoorbeeld het ziekenhuis. Sommigen vroegen hulp en zeiden dat ze hun bril waren vergeten, maar de werkleiders vermoedden dat er meer aan de hand was.'

Vijn vroeg subsidie aan voor taallessen bij een rijksprojectje, waarvan vorig jaar 637 werkgevers gebruik maakten, voor bijna 8000 werknemers. Bij haar bedrijf meldden 74 mensen zich aan. Beij: 'Zo'n 90% had Nederlands als moedertaal en kon nauwelijks lezen.' Het ging om basislessen, vertelt Vijn. 'Zoals: hoe typ ik een app aan een collega die verderop in het groengebied werkt? Of: hoe lees ik mijn rooster en vul ik mijn dagen en tijden in?'

Digitaal vaardig

Vijn: 'Wij hebben als bedrijf altijd veel aan scholing gedaan. Maar dat was voorheen vakgericht: hoe maak ik veilig, of EHBO. Nu gaat het ook om lezen en schrijven.' En om digitale vaardigheden, beamen verschillende bedrijven die het FD sprak. Minister Wiersma werkt aan een plan voor betere basisvaardigheden in het onderwijs, met daarin meer aandacht voor digitale geletterdheid.

Dzenita Alibegic, adviseur van Voorn-Putten Werkt, ziet dat alle medewerkers basisvaardigheden als leerdoelen benoemen. 'In hun ontwikkelplan konden ze aangeven wat ze wilden leren. Taal, rekenen en digitale vaardigheid werden het meest aangevinkt.' Ze ziet dat óók bij mensen die goed zijn opgeleid.

Een werkgever moet hiermee aan de slag, zegt ze: 'Je krijgt dan tevreden personeel dat langer blijft en breder inzetbaar is.' Stichting Lezen en Schrijven vindt het goed dat bedrijven de scholingsrol oppakken. 'Laaggeletterdheid is niet alleen een onderwijsprobleem. Er is een groeiende groep die door gebrekkige basisvaardigheden niet goed kan meekomen. We moeten allemaal extra stappen zetten.'

Probleem met basisvaardigheden verschilt per sector en per regio

Mensen die niet of nauwelijks kunnen lezen, zijn in bepaalde sectoren oververtegenwoordigd, zoals in de schoonmaak, de bouw of de industrie. Waar het over alle sectoren om gemiddeld zo'n 9% van de werkenden gaat die niet goed kan lezen en schrijven, is dat in die sectoren naar schatting 35 tot 45%. Relatief gezien werken de meeste mensen die niet goed kunnen lezen en schrijven in de schoonmaakbranche: 44% heeft moeite met lezen en schrijven en 44% is laaggecijferd. Reden voor veel schoonmaakbedrijven, zoals GOM, om extra in te zetten op taalvaardigheden. Van de hoveniers, tuinders en kwekers is bijna een kwart laaggeletterd (22%) en 28% is laaggecijferd. Door digitalisering is dat een toenemend probleem, bijvoorbeeld doordat sproei-installaties digitaal bediend en uitgelezen moeten worden. Er zijn ook grote verschillen per regio. Zo is in Rotterdam 21% van de beroepsbevolking laaggeletterd. Daarom hebben verschillende bedrijven in de regio, zoals Verstegen Rotterdam of vervoersbedrijf RET, extra aandacht voor basisvaardigheden. Zo'n €3 mln van de in totaal €10 mln rijkssubsidie voor taalverbetering ging vorig jaar naar Zuid-Holland. Ook Noord-Limburg is met 16% een negatieve uitschieter. Regio's in het midden van het land, zoals Utrecht (5%) en Gooi en Vechtstreek (7%), hebben veel minder laaggeletterden.

Lees het volledige artikel: <https://fd.nl/samenleving/1437123/veel-werknemers-kunnen-dit-artikel-al-niet-lezen-kie2caPuno6d>